

İlk Keşiş Papa Gregorius Magnus ve Piskoposluk Makamı Hakkındaki Görüşleri

The First Monk Pope Gregory the Great and His Thoughts on the Episcopacy

Arş. Gör. Mustafa Furkan DİNLEYİCİ¹, Prof. Dr. İsmail TAŞPINAR²

¹İlahiyat Fakültesi, Marmara Üniversitesi, İstanbul
•furkan.dinleyici@marmara.edu.tr • ORCID > 0000-0002-8819-7770

²İlahiyat Fakültesi/ Marmara Üniversitesi, İstanbul
•itaspınar@marmara.edu.tr • ORCID > 0000-0003-4427-6829

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 30 Eylül / September 2022

Kabul Tarihi / Accepted: 02 Aralık / December 2022

Yıl / Year: 2022 | Sayı – Issue: 53 | Sayfa / Pages: 457-480

Atıf/Cite as: Dinleyici, M, F. ve Taşpınar, İ. "İlk Keşiş Papa Gregorius Magnus ve Piskoposluk Makamı Hakkındaki Görüşleri"
Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 53, Aralık 2022: 457-480.

Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Arş. Gör. Mustafa Furkan DİNLEYİCİ

Yazar Notu / Author Note: "Bu çalışma Marmara Üniversitesi'nde Prof. Dr. İsmail Taşpınar danışmanlığında devam eden "Gregorius Magnus ve Roma Katolik Kilisesi'ndeki Yeri" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir."

İLK KEŞİŞ PAPA GREGORIUS MAGNUS VE PİSKOPOSLUK MAKAMI HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

ÖZ:

Papa I. Gregorius (ö. 604) ya da daha çok kullanılan ismi ile Gregorius Magnus; Papalık tarihinin en önemli isimlerinden biridir. Papalık süresi boyunca kilise yapılanması içerisinde gerçekleştirmiş olduğu düzenlemeler, Avrupadaki krallıklar ve Doğu Roma İmparatorluğu ile kurduğu siyasi ilişkiler, Roma Kilisesi'nin varlığını devam ettirmek ve otoritesini güçlendirmek adına yaptığı faaliyetler nedeniyle kendisine “Magnus” (büyük, yüce) sıfatı verilmiştir. Diğer papalarla kıyaslandığında oldukça üretken bir yazar olan Gregorius yalnızca yapısal düzenlemeler gerçekleştirmemiş aynı zamanda Hıristiyan toplumunun ahlak düzeyi ile de oldukça meşgul olmuş ve bu amaç doğrultusunda eserler kaleme almıştır. Gregorius'un eserleri Orta Çağ boyunca Avrupa'nın din anlayışının oluşmasında oldukça önemli bir yere sahip olmuştur. Makalemizin konusu oluşturan *Liber Regulae Pastoralis* adlı eseri de Kilise içinde kabul görmüş ve din adamları sınıfının şekillenmesinde büyük rol oynamıştır. Gregorius bu eserinde kimlerin piskopos olabileceğinden, piskoposun sahip olması gereken özelliklerden, nasıl bir hayat sürmesi ve nasıl vaaz vermesi gerektiğinden bahsetmekte ve son olarak piskoposun manevî dünyasının nasıl olması gerektiği anlatarak eserini sonlandırmaktadır. Kitapta anlatılan özellikler ve davranışlar incelendiğinde yalnızca belirli dini görevleri yerine getiren bir piskopos ya da din adamının anlatılmadığı görülmektedir. Gregorius'un anlattığı ideal piskopos, bir keşişin özelliklerine sahip olmalıdır. Makalemizde Gregorius'un ideal piskopos tanımı ve bu tanımın arka planı incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dinler Tarihi, Papalık, Gregorius Magnus, Piskopos, Keşiş.

THE FIRST MONK POPE GREGORY THE GREAT AND HIS THOUGHTS ON THE EPISCOPACY

ABSTRACT

Pope Gregorius I (d. 604) or more commonly known as Gregory the Great; he is one of the most important figures in the history of the Papacy. He was given the title of “Magnus” (great, supreme) due to the arrangements that he made in the church structure during the Papacy, the political relations that he established with the kingdoms in Europe and the Eastern Roman Empire, and the activities that he carried out in order to maintain the existence of the Roman Church and strengt-

hen its authority. Gregorius, who is an extremely prolific writer compared to other popes, not only made structural arrangements, but was also very busy with the moral level of the Christian society and wrote works for this purpose. The works of Gregorius had a very important place in the formation of Europe's understanding of religion during the Middle Ages. His work 'Liber Regulae Pastoralis', which is the subject of our article, was also accepted by the Church and played a major role in shaping the clergy class. In this work, Gregorius talks about who can be a bishop, what kind of features the bishop should have, what kind of life he should lead and how he should preach, and finally, he ends his work by explaining how the spiritual world of the bishop should be. When the characteristics and behaviors described in the book are examined, it is seen that only a bishop or clergyman who fulfills certain religious duties is not described. The ideal bishop described by Gregorius should have the characteristics of a monk. In our article, Gregorius' definition of ideal bishop and the background of this definition are examined.

Keywords: *History of Religions, Papacy, Gregory the Great, Bishop, Monk.*

GİRİŞ

590-604 yılları arasında Roma piskoposu olarak görev yapmış olan Papa I. Gregorius (ö. 604); Roma Kilisesi, Papalık ve Batı Hıristiyanlığı açısından son derece önemli bir figürdür. Bu görev sırasında gerçekleştirdiği faaliyetler ve yazdığı eserler sayesinde Papalık tarihinin en önemli isimlerinden biri olarak kabul edilmiş ve kendisine "Magnus" (büyük, yüce) unvanı verilmiştir. Papalık tarihi boyunca yalnızca iki kişi bu unvanla anılmıştır. Unvanın diğer sahibi Gregorius'un seleflerinden olan kilise teşkilatında önemli düzenlemeler yapan Papa I. Leo'dur (ö. 461). Gregorius görev süresi boyunca başta Lombardlar olmak üzere Frank, Vizigot ve İngiliz krallıkları ile sık sık iletişime geçmiş ve hem dinî hem dünyevî çok çeşitli meselelere müdahil olmuştur. Gregorius'un seküler yöneticiler ile kurduğu ilişkide iki önceliği bulunmaktadır. Bunlardan birincisi Roma Katolik Kilisesi'nin varlığını korumak ve otoritesini güçlendirmek; ikincisi ise Batı'da Katolik Hıristiyanlığın yayılmasını sağlamaktır. O dönemde barbar kavimler arasında Ariusçuluk yaygın olarak görülmektedir. Ayrıca paganizm kimi zaman başlı başına kimi zaman Hıristiyanlar tarafından gerçekleştirilen bazı uygulamalarla varlığını devam ettirmektedir. Bu durumu hem dini hem dünyevî bir problem olarak gören Papa I. Gregorius yazdığı mektuplarla seküler yöneticilere ve dini liderlere duruma müdahale etmeleri için talepte bulunmuştur. Aynı zamanda yazdığı eserlerle tek kurtuluş yolu olarak gördüğü Katolik öğretileri yaymaya gayret etmiştir. Gregorius, papalık süresi boyunca yalnızca Batı ile değil Doğu ile de iletişim içerisinde olmuştur. Dinî ve dünyevî pek çok mesele hakkında Doğu Roma İmparatorlarına

mektuplar yazan Gregorius, yeri geldiğinde Roma Kilisesi'nin otoritesini korumak amacıyla İmparator ile ciddi anlamda ters düşmüştür. Gregorius'un bu tavri ilerleyen yıllarda Roma Kilisesi'nin İmparatorluk'tan bağımsız bir otorite haline dönüşmesinde önemli bir adım olarak değerlendirilecektir.

Gregorius'un yazmış olduğu eserleri de yukarıda ifade edilen prensipler çerçevesinde değerlendirmek mümkündür. Oldukça üretken bir yazar olan *Gregorius Moralia in Iob, Dialogi, Regulae Pastoralis, Homiliae XL in Evangelia, Homiliae in Ezechielem, Expositio super Cantica Canticorum* adlı eserler ortaya koymuştur. Ayrıca *Registri Epistolarum* adı altında 850'den fazla mektubunun bulunduğu bir çalışma günümüze kadar ulaşmıştır. Bu eserler dışında I. Gregorius'un otoritesinden faydalanmak amacıyla, kendisinden çok uzun zaman sonra yazılmasına rağmen ona atfedilen pek çok çalışma da bulunmaktadır. Yukarıda adı geçen eserler yüzyıllar boyunca Avrupada etkinliğini devam ettirmiş ve Orta Çağ Hıristiyanlığını şekillendirmiştir. Makalemizin konusunu oluşturan *Regulae Pastoralis* de Katolik Kilisesi içerisinde oldukça önemli bir yer edinerek piskoposlar ve din adamları sınıfının şekillenmesine büyük katkı sağlamıştır. 476 yılında Batı Roma İmparatorluğu'nun yıkılmasının ardından Avrupada meydana gelen otorite boşluğu nedeniyle din adamları sınıfı ve özellikle piskoposluk makamı önemli hale gelmiştir. İmparatorluğun yıkılmasına rağmen Kilise problemler içinde olsa da hiyerarşik bir yapıyla varlığını devam ettirmekte ve insanların yaşantılarıyla ilgili konularda söz sahibi olmaktadır. Bu da doğal olarak din adamlığı ve piskoposluk makamının cazibesini artırmakta ve neticesinde hem makamda bulunanlar hem de bu makamlara gelmek isteyen kişilerde rüşvet başta olmak üzere çeşitli ahlaksızlıklar ortaya çıkmaktadır. Böyle bir dönemde papalık yapan Gregorius, din adamları sınıfını kontrol altında tutmak ve ihya etmek amacıyla *Regulae Pastoralis* isimli rehber niteliğindeki eserini yazmıştır. Gregorius'a göre meydana gelen otorite boşluğu doldurulmak zorundadır. Ancak bu boşluk doldurulurken ahlaki ilkelerden ödün verilmesi söz konusu değildir. Kilise'nin ihyası amacıyla yazdığı bu eserle birlikte Gregorius, piskoposluk makamı ve din adamlığının paradigmasını değiştirmektedir.

1. HAYATI, PAPA OLARAK SEÇİLMESİ VE LIBER REGULAE PASTORALIS

Gregorius Magnus'un doğum tarihi net olarak bilinmemektedir. Bununla birlikte 540 yılında doğduğuna dair genel bir kanaat mevcuttur. Gregorius'un eski Roma döneminden itibaren pek çok önemli şahsın bağlı bulunduğu Anicia klanından (*Gens Anicia*) geldiği söylenmektedir. Ancak bu bilgi sonraki dönemlerde Gregorius'un karakterini yüceltmek amacıyla ortaya atılmış bir bilgidir.^[1] Withby Manastırı'ndan bir keşiş tarafından yazılan ve Gregorius hakkında yazılmış en

[1] Henry Howorth, *Saint Gregory The Great* (London: John Murray, 1912), 4.

erken biyografi eseri olan çalışmada babasının adı Gordianus, annesinin adı da Silvia olarak geçmektedir. Yazar, Gregorius'un yasalara göre soylu kabul edildiğini belirtmektedir.^[2] Babası Gordianus, hangi Felix olduğu tartışılmakla birlikte muhtemelen Papa III. Felix'in soyundan gelen varlıklı ve dindar bir Roma aristokratıdır. *Homilia XL in Evangelia*'nın 38. Vaaz'ında Roma Piskoposu olarak ifade ettiği Felix isimli büyükbabasından bahsetmektedir ancak kaçınıcı Felix olduğu ile ilgili bilgi vermemektedir. Aynı vaazda Tharsilla, Gordiana ve Aemiliana isimli halaları olduğunu aktarmaktadır.^[3] Ayrıca Papa I. Agapitus (ö. 536) ile akrabalığı olduğu da ifade edilmektedir.^[4] Gregorius'un annesi ve halaları da dindar insanlardır. Annesi Silvia eşinin ölümünden sonra, halaları ise genç yaştan itibaren kendini manastır hayatına adanmıştır. Dolayısıyla Gregorius'un gerek yaşantısında gerek sahip olduğu dini bilgi seviyesinde ailesinin çok büyük bir payı olduğunu söylemek mümkündür. Aristokrat bir ailede doğmanın avantajlarından biri olarak Gregorius, dini eğitimin yanında seküler bir eğitim de görmüş ve gramer, retorik, mantık gibi dersler almıştır.^[5] Yine de Gregorius'un tam anlamıyla geleneksel bir Roma eğitimi aldığını düşünmek yanlış olacaktır. Çünkü o dönemde Roma böyle bir eğitim verecek kapasiteye sahip değildir.^[6] Gregorius ayrıca hukuk üzerine de çalışmalar yapmış ve bu konuda kendini geliştirmiştir. Bu özelliklerinden dolayı genç yaşta senatoda bazı görevler almıştır. Bu görevin Roma şehrinin yöneticiliği olduğunu dile getirenler de mevcuttur.^[7]

Dini hassasiyetlerini terk etmemesine rağmen dünya hayatından ve yapılması gereken işlerden kopmamıştır. Bilindiği kadarıyla dünya ve din arasında herhangi bir kriz yaşamayan Gregorius, babasının vefatı üzerine, aristokrasinin ve siyasi görevlerin verdiği sıkıntının da etkisi ile manastır hayatına yönelmiştir. Gregorius'un bu yöneliminde Aziz Benedictus'un (ö. 453) yaşantısının büyük etkisi bulunmaktadır.^[8] Gregorius, ailesinin varlıklarını manastır kurdurmak için bağışlamış ve Roma'da bulunan evini de manastıra dönüştürerek burada yaşamaya başlamıştır. Ancak bu durum çok uzun sürmemiştir. Mensubu olduğu aile, almış olduğu eğitim ve daha önce Roma'da yapmış olduğu görevler gibi nedenlerden ötürü Roma Kilisesi Gregorius'un inziva hayatı yaşamasına izin vermemiştir. Önce

[2] Monk of Whitby, *The Earliest Life of Gregory the Great by an Anonymous Monk of Whitby*, ed. Bertram Colgrave (Lawrence: The University of Kansas Press, 1968), 72.

[3] Gregorius Magnus, "Homiliae XL in Evangelia", *Patrologiae Cursus Completus*, ed. J. P. Migne (Paris: Apud Garnier Fratres, 1878), 1291.

[4] John Julius Norwich, *Absolute Monarchs* (New York: Random House Group Ltd., 2011), 88; John O'Malley, *A History of the Popes From Peter to the Present* (Estover Road, UK: A Sheed & Ward Book, 2009), 44.

[5] Gregory of Tours, *The History of the Franks* (Harmondsworth ; Baltimore etc.: Penguin Classics, 1974), 1045.

[6] Richard Matthew Pollard, "A Cooperative Correspondence: The Letters of Gregory the Great", *A Companion to Gregory the Great*, ed. Bronwen Neil - Matthew Dal Santo (Leiden: Brill, 2013), 310.

[7] F. Homes Dudden, *Gregory The Great: His Place in History and Thought* (New York: Longmans, Green, and CO., 1905), 101; Howorth, *Saint Gregory The Great*, 9.

[8] Howorth, *Saint Gregory The Great*, 11.

Papa I. Benedictus (ö. 579) tarafından diyakoz olarak atanmıştır. Daha sonra Papa II. Pelagius (ö. 590), Gregorius'u Constantinopolis'e elçi/büyükelçi (*apocrisarius/responsalis*) olarak görevlendirmiştir.^[9] İmparator'dan yardım istemesi amacıyla Pelagius tarafından elçi olarak atandığı Constantinopolis'te altı sene görev yapmıştır.^[10] Gregorius, 586 yılında II. Pelagius'un mektubuyla yerine başkasının atandığını ve Roma'ya çağrıldığını öğrenmiştir. Roma'ya geldiğinde evini bağışlayarak kurmuş olduğu Aziz Andrea Manastırı'na dönmüş ve başkeşiş olarak görev yapmaya devam etmiştir. Burada oldukça katı uygulamalar gözetmiş ve keşişlerin manevi gelişimi için iyi olduğunu düşündüğü her türlü şeyi yapmıştır. Gregorius'un katı disiplini neticesinde Aziz Andrea Manastırı'nda gerçekleşen mucize hikayeleri de anlatılmaktadır. Gregorius'un yönetimi altındaki manastır "Azizler Okulu" olarak ünlenmiştir.^[11] Gregorius'un manastır yaşantısında ve manastır kurallarında hangi ekolü takip ettiğini söylemek mümkün değildir çünkü bu konuda kendisinden gelen herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Bundan dolayı bu mesele araştırmacılar arasında tartışılmaktadır. Konuyla ilgili genel kanaat ise Gregorius'un tek bir ekol yerine birden fazla ekolün kurallarını içeren karma bir kural listesi (*regulae mixtae*) ile manastırı yönettiği şeklindedir.^[12] Ancak bu konuda Aziz Benedictus'tan oldukça etkilendiğini söylemek mümkündür. Zira *Dialogi* isimli 4 bölümden oluşan eserin ikinci bölümünü tamamen Aziz Benedictus'a ayırmakta, onun yaşantısını, ahlakını, manastır öğretilerini ve mucizelerini övgülerle anlatmaktadır. Gregorius'un bu ilgisi neticesinde Aziz Benedictus ve öğretileri, Avrupada manastır hayatını tercih edenler için önemli bir ekol haline gelmiştir.^[13]

589 yılında İtalya'nın dört bir yanında yangınlar ve sel felaketleri yaşanmaktadır. Roma da bu felaketlerden nasibini almış, özellikle Tiber nehrinin yaptığı taşkınlar sebebiyle şehirde pek çok bina ve Kilise'nin tahıl ambarları zarar görmüştür. Yaklaşık elli yıldır Avrupada kol gezen vebanın İtalyada yeniden patlak vermesi üzerine Roma şehri adeta ölümün pençesine düşmüştür.^[14] 8 Şubat 590'da Papa II. Pelagius vebaya yakalanarak vefat etmiştir. O dönemde Roma oldukça zor bir zamandan geçmektedir. Gregorius, papa olduktan sonra Constantinopolis piskoposu Ioannes'e yazdığı mektupta, eski ve feci şekilde parçalanmış bir geminin sorumluluğunu aldığını ifade etmektedir. Geminin sürekli olarak fırtınalarla dövüldüğünü ve içeri su aldığını belirtmektedir. İçinde bulunduğu bu durumdan kurtulmak için kendisine dua etmesini istemektedir. Gregorius'un bu ifadeleri hem Roma'nın hem de Katolik Kilisesi'nin ne kadar kötü bir durumda olduğunu açıkça göstermekte-

[9] James Barmby, *Gregory the Great* (New York: Pott, Young & Co., 1879), 29-32; Eamon Duffy, *Saints & Sinners: A History of the Popes* (New Haven, Conn. London: Yale University Press, 2006), 62.

[10] Dudden, *Gregory The Great: His Place in History and Thought*, 122.

[11] Dudden, *Gregory The Great: His Place in History and Thought*, 189-190.

[12] Barbara Müller, "Gregory the Great and Monasticism", *A Companion to Gregory the Great*, ed. Bronwen Neil - Matthew Dal Santo (Leiden: Brill, 2013), 86.

[13] Yasin Güzelal, *Aziz Benedikt ve Hıristiyan Manastır Yaşamı* (İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2021), 90.

[14] Gregory of Tours, *The History of the Franks*, 1043-1044.

dir.^[15] Gregorius, papa olduğu dönemde bütün kurumları ve alanları yıkılmış veya büyük ölçüde zarar görmüş olan Batı Roma İmparatorluğu'nun enkazını devralmıştır. Uzun yıllar boyunca Gotların, ardından Lombardların gerçekleştirdikleri istilalar neticesinde Roma Katolik Kilisesi de yıkımın eşğine gelmiştir. Gregorius'un papa olarak almış olduğu miras budur.^[16]

Altıncı yüzyılda Papa, Roma'nın gerçek lideri ve İtalya'nın en büyük gücü konumundadır. Roma senatosu, din adamları ve halkın ortak isteği bu makama gelecek kişinin Gregorius olması yönündedir. İçinde buldukları bu kötü durumdan kendilerini ancak onun kurtaracağını düşünmektedirler. Çünkü Gregorius'un gerek senatoda görev alması gerek papalık tarafından kendisine verilen vazifelerdeki başarısı, onu insanların gözünde papalık makamına en layık kişi konumuna getirmektedir. Ancak Gregorius bu sorumluluğu üstlenmeyi istememiş ve yapılan papalık seçiminin sonucunu onaylamaması için İmparator Mauricius'a (ö. 602) mektup yazmaya çalışmıştır. Bu girişim Roma şehrinin yöneticisi Germanus tarafından engellenmiş ve Roma senatosu, din adamları ve halk adına ortak bir mektup yazılarak Roma piskoposu olarak Gregorius'un seçiminin onaylanması rica edilmiştir.^[17]

Gregorius 590 yılında papa olarak göreve başladığında sağlığı oldukça kötü durumdadır. Manastır hayatı yaşadığı dönemde gerçekleştirdiği katı uygulamalar sağlığını bozmuş ve ölümüne kadar geçirdiği on dört yıllık süre içinde hastalıklardan asla kurtulamamıştır. Bu süre zarfında devamlı olarak mide rahatsızlıkları ve yüksek ateşle mücadele etmek durumunda kalmıştır. Ayrıca o dönemin aristokrasisi arasında oldukça yaygın olan gut hastalığından da muzdariptir. Yakın arkadaş olarak gördüğü bazı piskoposlara yazdığı mektuplarda gut hastalığından ötürü şiddetli acılar çektiğini ifade etmektedir.^[18] İspanya piskoposu Leander'e (ö. 600) yazdığı bir mektupta çektiği acılardan bahsettikten sonra, işlenen günahlar akla getirildiğinde bu acıların kefareti olduğu düşünülmeli ve bu nedenle yaşanan sıkıntıları birer lütuf olarak görmek gerektiğini ifade etmektedir.^[19] Bu rahatsızlıklarına rağmen Gregorius asla kendini hastalıklara teslim etmemiş Roma Kilisesi için gerçekleştirmesi gereken görevleri daima yerine getirmeye çalışmıştır. Gregorius'un biyografi yazarlarından Diyakoz Pavlus (ö. 799), onun asla dinlenmediğini, daima Kilise'nin işleri ile meşgul olduğunu, diğer zamanlarda ise tefekkür ve çeşitli manevi çalışmalarla Tanrı'ya yakınlaşma gayreti içinde bulunduğunu aktarmaktadır.^[20]

[15] Gregorius Magnus, "Registri Epistolarum", *Patrologiae Cursus Completus*, ed. J. P. Migne (Paris: Apud Garnier Fratres, 1896), 447.

[16] Duffy, *Saints & Sinners*, 59-60.

[17] Gregory of Tours, *The History of the Franks*, 1045.

[18] Gregorius Magnus, "Registri Epistolarum", 1011, 1057, 1091.

[19] Gregorius Magnus, "Registri Epistolarum", 1052.

[20] Jeffrey Richards, *The Popes and the Papacy in the Early Middle Ages 476-752* (London: Routledge & Kegan Paul Ltd., 1979), 169.

Gregorius, İspanya piskoposu Leander'e gönderdiği diğer bir mektupta ise *Regulae Pastoralis*'i papalığa yeni başladığı zamanlarda yazdığını ifade etmektedir.^[21] Eserin başında Ravenna piskoposu Ioannes'e yazılmış bir mektup bulunmakta ve eserin içeriğinde nelerin yer alacağından, bu eserle hedeflenen şeyin ne olduğundan bahsetmektedir. Eser dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kimin piskopos olması gerektiği, ikinci bölümde piskoposun yaşantısı, üçüncü bölümde piskoposun nasıl öğretmesi/vaaz etmesi gerektiği ve son bölümde piskoposun kendi zayıflıklarının farkına nasıl varacağı konuları ele alınmaktadır. Gregorius oldukça detaylı bir biçimde meseleleri ele almakta ve Kutsal Kitap'tan alıntılar yaparak söylediklerini delillendirmektedir. Gregorius'un bu eseri yazmaktaki hedefi, ideal bir piskoposun nasıl olması gerektiğini ortaya koymaktır.

Eserin en pratik ve en özgün bölümü, üçüncü bölümdür. Bu bölümde Gregorius, kişilerdeki birbirine zıt olan karakter özelliklerini sıralamakta ve bu özelliklere sahip olan kişilere nasıl yaklaşılması gerektiğini anlatmaktadır. Gregorius'tan önce de Kilise Babaları tarafından benzer kişilik özellikleri üzerine açıklamalarda bulunulmuştur ancak Papa I. Gregorius'un analizleri çok daha detaylı ve zengindir. Öyle ki Gregorius, kendinden öncekilerin yaptığı gibi yalnızca iyi ve kötü özellikler olmak üzere zıtlıklar üzerinden değil, iyi özelliklerin dahi kendi içlerinde tuzakları olduğundan ve bu özelliklere karşı nasıl davranılması gerektiğinden bahsetmektedir.^[22] Gregorius gerçekten önemli bir ahlak teoloğudur. Hem Doğu'da hem de Batı'da Gregorius'tan önce hiçbir Kilise babası insan ruhunun zayıflıklarını, ihtiyaçlarını, tedavi yöntemlerini bu kadar detaylı biçimde analiz etmemiştir.^[23]

Licinianus isimli bir piskopos Gregorius'a gönderdiği mektupta *Regulae Pastoralis*'i ve Gregorius'u övmekte, diğer eserlerini kendisine göndermesi için Papa'dan ricada bulunmaktadır. Ayrıca Gregorius'un yazdıklarının piskoposlar için yapılması zorunlu şeyler olduğunu da ifade etmektedir.^[24] İrlandalı bir misyoner olan Aziz Columbanus (ö. 615) tarafından gönderilen bir mektupta da aynı şekilde *Regulae Pastoralis*'in harika bir eser olduğu vurgulanmaktadır.^[25] Gregorius'un *Regulae Pastoralis*'te belirlediği ilkeler, Katolik Kilisesi'ni şekillendirmiş ve kilise yöneticilerinin politikalarını belirlemiştir. Gregorius'un ilkeleri yüzyıllar boyunca Batılı din adamlarının gerçekleştirmeye çalıştığı temel hedefi olmuştur. Bu bağlamda Gregorius'un ölümünden sonra bile Katolik Kilisesi'nin yönetiminde etkin rol oynadığını söylemek mümkündür. İmparator Mauricius eserin Yunanca'ya tercüme edilmesini emretmiştir. Böylece eser Doğu Hıristiyanları arasında da yayıl-

[21] Gregorius Magnus, *Nicene and Post-Nicene Fathers Series 2*, ed. Philip Schaff (Grand Rapids, MI: Christian Classics Ethereal Library, 2004), 12/989.

[22] Richard Allington, "Honey and Venom: Social Distinction between the Old and the Young in Gregory the Great's Pastoral Care of a Changing World", *Church History and Religious Culture* 97/1 (2017), 3.

[23] Howorth, *Saint Gregory The Great*, 313.

[24] Gregorius Magnus, "Registri Epistolarum", 599-600.

[25] Gregorius Magnus, "Registri Epistolarum", 1065.

ma imkanı bulmuştur.^[26] Ayrıca piskopos Leander aracılığıyla İspanya'da dolaşım imkanı bulmuş, Galya'daki piskoposlar tarafından kabul görmüş ve bizzat İngiliz Kralı Büyük Alfred (ö. 899) tarafından İngilizce'ye tercüme edilmiştir.^[27] Carolus Magnus (Charlemagne) (ö. 814), Hıristiyan toplumun oluşumunda din adamları sınıfı ve dini meseleler hakkındaki prensipler belirlenirken bu kitabın esas alınmasını emretmiştir. Böylece *Regulae Pastoralis*, 9. yüzyılda imparatorluk sınırları içindeki tüm piskoposlar için bir başvuru eseri haline getirilmiştir.^[28] Gregorius'un otoritesine verilen kıymet neticesinde bu eser Orta Çağ boyunca piskoposların baş ucu kitabı olmuştur.^[29]

2. PİSKOPOS LUK MAKAMI HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

Liber Regulae Pastoralis isimli eserinin giriş kısmında din adamlarının, herkesin nasıl kemâle ereceği konusunda düşünmesi gerektiğini söylemektedir. Bu amaçla, eserini dört ana başlığa ayırmıştır. Bu başlıklar sırasıyla; hangi ahlakî yapıya sahip kişinin yönetimde olması gerektiği, usulüne uygun olarak bu noktaya eriştikten sonra din adamının nasıl yaşayacağı, din adamının bu yaşantısını nasıl öğretmesi gerektiği ve son olarak din adamının manevi dünyasına dönerek kendi zayıflıklarını fark etmesi gerektiği üzerinedir. Gregorius ayrıca otoriteye sahip olmanın ne kadar ağır bir durum ve büyük bir sorumluluk olduğuna da dikkat çekmektedir.

2.1. Kimler Piskopos Olabilir?

2.1.1. Söz ve Eylem Birlikteliği

Gregorius Magnus'un bir dini yöneticide bulunmasını söylediği ilk özellik, teorik olarak öğrendiği bilgileri hayata uygulamasının zorunluluğudur. İnsanlara anlatılan iyi şeylerin yalnızca söylemde ve kitaplarda kalmasının hiçbir faydası olmayacağını farkında olan Papa, çoban-sürü benzetmesi yaparak cemaatin dini lideri taklit ve takip edeceğini ifade etmektedir. Bu bağlamda Kilise'ye en büyük zararı veren kişiler doğruyu bildikleri halde yanlış davranışlarda bulunarak insanlara kötü örnek olan din adamlarıdır. Bu kişiler Kilise çatısı altında bir isme ve rütbeye sahip olduklarından dolayı insanlar tarafından kınanamaz ve cezalandırılmazlar. Böylece işledikleri günahlar adeta yanlarına kâr kalmaktadır. Kutsallığı başkalarına aktarmakla vazifeli olan kişilerin sözlü ya da davranış açısından kötü işler yapmamakla yükümlü olduğunu söyleyen Gregorius, bu tarz davranışlarda bulunanları Kutsal Kitap'ta yer alan ifadelerle tehdit etmekte ve bu şekilde insanlara kötü

[26] Dudden, *Gregory The Great: His Place in History and Thought*, 239-240.

[27] Barmby, *Gregory the Great*, 161.

[28] C. Colt Anderson, *The Great Catholic Reformers: From Gregory the Great to Dorothy Day* (New York: Paulist Press, 2007), 104; Peter Heather, *The Restoration of Rome* (Oxford: Oxford University Press, 2013), 793.

[29] Richard P. McBrien, *The Pocket Guide to the Popes* (London: Harper Collins, 2006), 82.

örnek olmaktansa tek başına ölmenin daha iyi olacağını söylemektedir. Böylece en azından cehennemdeki azabın daha katlanılabilir olacağını belirtmektedir.^[30]

2.1.2 Görevi Talep Etmemek ve Sorumluluktan Kaçmamak

İçinde barındırdığı büyük sorumluluk ve çeşitli dünyevî cazibelerden ötürü, Gregorius'un nazarında yöneticilik iyi bir şey değildir. Öyle ki insanlar ile Tanrı arasında aracı olan ve yöneticiliğe en uygun kişi olan İsa Mesih bile Yuhanna 6:15'te anlatıldığı üzere beş bin kişiyi doyurarak göstermiş olduğu mucizenin ardından insanlar tarafından zorla götürülerek kral yapılacağını bildiği için insanlardan kaçarak tek başına dağa çekilmiştir. İsa, insanlara karşı göstermiş olduğu sevgi ve çeşitli mucizelerin ardından inancı uğrunda çarمیha gerilerek kendisini feda etmiştir. Bu örnekle birlikte Gregorius Magnus'un verdiği mesaj oldukça açıktır. Buna göre, insanların ruhları üzerinde yöneticilik yapan din adamları İsa'yı örnek alarak dünyevî cazibelerden sonuna kadar kaçmalı ve hakikat uğrunda kendilerini feda etmeyi seve seve göze almalıdır. Din adamı bu yolda çekeceği sıkıntı ve zorlukları kabullenirken herhangi bir övünç, refah ve rahatlıktan da son derece korkmalıdır. Çünkü kalp zorluk ve sıkıntılar sayesinde doğru yolda kalmaya devam ederken refah ve rahatlık kalbi yoldan çıkarmaktadır.^[31]

Papa I. Gregorius, Hıristiyan cemaati içinde yönetime uygun olmayan kişileri gördüğü gibi tam tersi "kalp doktorluğu" (*cordis medicus*) için uygun kişilerin bulunduğu da bilincindedir. Gregorius bu kişileri tanımlarken iffetlerini koruma konusunda tutkulu, oruç ve diğer perhizlerde kuvvetli, doktrinlere bağlı, sabırlı, alçakgönüllü, yeri geldiğinde son derece şefkatli ancak adalet hususunda son derece katı şeklinde birtakım özellikler sıralamaktadır. Gregorius bu erdemleri sıraladıktan sonra bu erdemlere sahip kişilerin toplumda liderlik etmesi gerektiğini söylemekte ancak onları cesaretlendirmek yerine zayıf kalpli ve kötü amaçlara sahip kişilere yaptığı gibi Kutsal Kitap'tan örneklerle onlara uyarılarda bulunmaktadır. Gregorius Magnus'a göre bu erdemlere sahip bir kişi, topluma hizmet etmesi amacıyla kendisine verilen görevi reddedip münzevi hayatı yaşamayı tercih ederse Tanrı'yı sevmemekle suçlanır. Çünkü kendisine Tanrı tarafından verilen hediyeleri yalnızca kendisi için saklamış, komşusunu görmezden gelmiş olur. Papa bu iddiasını Yuhanna 21:15-17'de geçen İsa ile Petrus arasındaki konuşmaya dayandırmaktadır. Burada İsa, Petrus'a üç defa kendisini sevip sevmeyi sormuş ve evet cevabını almasının ardından her defasında "Koyunlarımı otlat" demiştir. Buna göre Tanrı'yı sevmenin şartı O'nun koyunlarını otlatmak yani Kilise cemaatini ruhani anlamda beslemek ve yönlendirmektir. Bu bağlamda cemaati önemsemeyen ve ondan uzak duran kişi doğal olarak Tanrı'yı da önemsememekte ve O'nu

[30] Gregorius Magnus, "Liber Regulae Pastoralis", *Patrologiae Cursus Completus*, ed. J. P. Migne (Paris: Apud Garnier Fratres, 1896), 15-16.

[31] Gregorius Magnus, "Liber Regulae Pastoralis", 16-18.

sevmemektedir. Ortaya koyduğu bu büyük suçlamadan sonra Eski Ahit'ten de cemaate sahip çıkmak ve komşuyu sevmekle ilgili çeşitli örnekler veren Gregorius, Hıristiyan cemaatine faydalı olmayan kişinin münzevi hayatta yaptığı iyi işlerin bir faydası olmadığını dile getirmektedir. Papa, yukarıda bahsedilen erdemler gibi çeşitli ahlaki özelliklere sahip olan ancak alçakgönüllülükten dolayı herhangi bir dini görev üstlenmekten kaçan kişilerin bulunduğunu da ifade etmektedir. Ancak ona göre bu tevazunun da bir sınırı olmalıdır. O, kişinin kendisine gelen görevi kabul ederek ilahi emirlere boyun eğmesi gerektiğini belirtmektedir. Bununla birlikte Papa kısa bir yan cümle ile (*et ex corde debet fugere*) kişinin bu görevi kabul ederken kalbinde ondan kaçması gerektiğini dile getirmektedir. Gregorius'a göre kişi ancak bu şekilde gerçekten erdemli ve alçakgönüllü olabilir.^[32]

2.1.3 Dünyevî Arzu ve İsteklerden Uzak Olmak

Papa'nın Hıristiyan cemaatine dair yaptığı tespitlerden bir diğeri de cemaat içerisinde kendi dünyevî arzu ve şehvetlerini (*libidinis*) elde etmek için "Havari Pavlus'un dilini kullanan" kişilerin bulunması üzerinedir. Bu tespit üzerinden Gregorius, piskoposluk makamı ile ilgili düşüncelerini dile getirmektedir. Pavlus, 1. Timoteos 3:1'de piskoposluk görevini gönülden arzu eden kişinin iyi bir görevi arzuladığını söylemektedir. Bu noktada Gregorius ile Pavlus'un fikirleri arasında bir tezatlık varmış gibi görünmektedir. Çünkü Gregorius makam isteginin kötü bir şey olduğunu ifade ederken Pavlus bunu övmektedir. Ancak burada Gregorius'un suçladığı kişiler, Pavlus'un bu sözlerinden yola çıkarak kendi dünyevî amaçlarını meşru göstermeye çalışan kişilerdir. Papa, bu kişilere 1. Timoteos 3:2-13 arasındaki metni göstererek Pavlus'un dilinden cevap vermektedir. Bu pasajda Pavlus, piskoposluk görevini yapabilecek olan kişinin özelliklerini sıralamakta ve bu kişinin ayıplanacak herhangi bir özelliği olmayan bir kişi (*irreprehensibilem*) olması gerektiğini ifade etmektedir.^[33]

Kendi dünyevî arzularına dini alet edenlerin büyük bir kısmı, Gregorius'a göre iç dünyalarında kendilerini kandırmaktadır. Bu kişiler, eğer piskoposluk gibi yüksek makamlara gelirlerse çok iyi işler yapacaklarını, insanlara faydalı olacaklarını hayal ederek adeta kendilerini pohpohlamaktadır. Bu kişiler, onu elde edememe korkusu içinde olduklarından, yöneticiliğin peşinde oldukları süreç boyunca kendi iç dünyalarında son derece çekingendirler. Yönetimi elde edip dünyevî isteklerini tatmaya başladıkları anda ise oldukça cüretkâr bir şekilde hareket ederek daha önceki dini düşüncelerini tamamen unuturlar. Gregorius bu noktada oldukça net ve doğru bir çözüm önerisi sunmaktadır. Bu tarz düşüncelere dalan bir kişi derhal kendini muhasebe etmeli ve içinde bulunduğu konumdayken ne kadar iyi işler yaptığına bakmalıdır. Çünkü düşük bir makamdayken tevâzuyu elde edememiş

[32] Gregorius Magnus, "Liber Regulae Pastoralis", 18-20.

[33] Gregorius Magnus, "Liber Regulae Pastoralis", 21.

bir kişinin yüksek bir makama geldiğinde mütevâzı olması mümkün değildir. Ayrıca Gregorius, uygun şartların olduğu sakin bir ortamda herkesin iyi işler yapabileceğini ancak yönetimin getirdiği zorluk ve sıkıntılar karşısında herkesin aynı tavrı sergileyemeyeceğini belirtmektedir. Dolayısıyla Gregorius'a göre yapılması gereken şey, gerekli erdemlere sahip olanların görevi istemeseler bile dini liderlik vazifesini üstlenmeleri, erdemlere sahip olmayan ve dünyevî arzularından dolayı makam peşinde olanların ise görevden uzak durmalarıdır.^[34]

Gregorius Magnus, dört ana başlığa ayırdığı eserinin ilk başlığını hangi özelliklere sahip kişilerin piskopos olabileceğini ya da olamayacağını madde madde yazarak sonlandırmaktadır. Şefkat, merhamet, bağışlama, dini meselelerde yüksek düzeyde bilgi sahibi olma gibi pek çok özelliği sıralayan Gregorius bir noktaya özellikle vurgu yapmaktadır. Bu nokta, Tanrı ile insanlar arasında aracılık yaparak onların bağışlanmalarını dileycek olan piskoposun öncelikle kendi günahlarından arınmış olması gerektiğidir. Bu günahlardan arınmış olma vurgusunun iki boyutu bulunmaktadır. Birincisi, piskopos ancak kendi günahlarından arınıp Tanrı'ya yakınlaşabilirse O'ndan bir şeyler isteyebilecek konuma ulaşabilir. İkincisi ise günahkâr bir kişinin başkası için af talebinde bulunması Tanrı'nın gazabını celbedecektir. Bundan dolayı, Gregorius'a göre henüz dünyevî arzularından kurtulamamış bir kişinin piskoposluk görevinde bulunması, o kişinin cemaatinde bulunan insanlar için bir felaket olacaktır.^[35]

2.2. Piskopos Nasıl Yaşmalıdır?

Eserin ikinci bölümünün başlığı *De Vita Pastoris* (Din Adamının Hayatı Üzerine)'dir. Bu başlık altında usulüne uygun olarak dini yöneticilik makamına gelen kişinin nasıl davranışlar sergilemesi gerektiği anlatılmaktadır. Gregorius bu davranışları maddeler halinde sıralamakta, ardından her bir maddeyi tek tek ele alarak ayrıntılı bir biçimde açıklamaktadır. Uzunca açıkladığı tikel maddelerin haricinde Gregorius, bu konu ile ilgili genel prensipleri şu şekilde sunmaktadır: Piskoposun davranışları cemaatin davranışlarından daima üstün olmalı, her zaman cemaatine karşı sorumluluklarını düşünmeli ve iyi davranışlarıyla iyiliği teşvik ederken, kötü davranışlara karşı da sapasağlam bir irade ile karşı koymalıdır.^[36]

2.2.1. Ahlakî Örneklilik ve Vaaz Yeteneği

Papa I. Gregorius, piskoposun zihin dünyasının daima saf ve temiz olması gerektiğini söylemektedir. Çünkü piskopos diğer insanların kalplerindeki kirleri temizlemektedir. Eğer kendini temizlemeden başkalarını temizlemeye kalkarsa

[34] Gregorius Magnus, "Liber Regulae Pastoralis", 22.

[35] Gregorius Magnus, "Liber Regulae Pastoralis", 23.

[36] Gregorius Magnus, "Liber Regulae Pastoralis", 26-27.

karşısındaki kişiyi kirletmekten başka bir şey yapmış olmamaktadır. Gregorius, piskoposun herhangi bir şekilde gevşeklik göstermemesi gerektiğini dile getirirken, aynı zamanda günahlara karşı duyduğu öfkeye kapılarak yanlış kararlar vermemesi gerektiğini de ifade etmektedir. Bununla birlikte, ona göre her şeye hâkim olan Tanrı'nın gazabının dehşetine de vurgu yapmakta ve bu korkunun insanları doğru yolda tutmaya yardımcı olduğunu belirtmektedir.^[37]

Bu bölümde dile getirilen en önemli prensiplerden biri dini liderin sözleriyle değil, eylemleriyle cemaatine örnek olması gerektiğidir. Gregorius'a göre, bulunduğu makamdan ötürü en yüce sözleri söyleyen kişi, sorumluluğu gereği en yüce davranışları gerçekleştirmek zorundadır. Çünkü yalnızca kalpteki iyi niyet yeterli değildir. Kalpteki iyi niyeti ve zihindeki doğru düşünceleri eyleme dökmek gerekmektedir. Piskoposun örnek teşkil etmesi gereken eylemleri iki boyutludur. Çünkü gerçek iyilik, Tanrı sevgisi ve komşu sevgisinden oluşmaktadır. Dolayısıyla piskopos bir yandan tefekkür aracılığıyla Tanrı ile olan yakınlığını artırmalı diğer yandan ise cemaatine karşı sorumluluklarını yerine getirerek onlara maddi ve manevi her türlü yardımda bulunmalıdır. Gregorius'a göre bu iki boyut arasındaki denge daima korunmak zorundadır.^[38]

Davranışlarında dengeyi korumak zorunda olan dini lider bu tavrı aynı şekilde söylemlerinde de devam ettirmek durumundadır. Gregorius'un ifadesiyle; dini lider suskunluğunda ihtiyatlı/ağzı sıkı, konuşmasında verimli olmalıdır. Nerede konuşması nerede susması gerektiğini iyi bilmelidir. Kutsal Kitap'tan verdiği örneklerle söylemini destekleyen Gregorius her zamanki gibi uyarılarda bulunmakta ve konuşması gerektiği halde susan kişiyi sürüyü terk eden kötü çobana (Yuhanna 10:12), havlamayan köpeklere (Yeşaya 56:10) ve savaş esnasında direnebilmeleri için İsrail halkına yardımcı olmayan sahte peygamberlere (Hezekiel 13:5) benzetmektedir. Papa'ya göre vaaz ederek insanlara müjdeleri anlatmak ve uyarılarda bulunmak Tanrı yolunda savaşmaktır. Vaaz edebilmek öylesine önemlidir ki müjdeyi ilk yayanların (*pastores primos*) üzerine Kutsal Ruh gelerek çeşitli dillerde konuşmalarını sağlamıştır. Bundan dolayı vaaz veremeyen din adamı Tanrı'nın gazabını üzerine çekmektedir. Dini lider vaaza çok iyi hazırlanmalı ve olduğundan daha bilge gözükmek için süslü laflar kullanarak cemaatin kafasını karıştırmamalıdır. Çünkü kullanılan süslü ifadeler karmaşaya yol açarak herkesin farklı bir şey anlamasına ve cemaat içindeki birliğin bozulmasına sebep olabilmektedir. Cemaat içerisindeki düşünce ve iman birliğini korumak vaizin en önemli görevlerinden biridir. Gregorius'un vaaz ile ilgili son uyarısı da diğerleri kadar önemlidir. Buna göre vaiz yalnızca yanlış dile getirmekten değil, doğruyu da çok fazla konuşmak-

[37] Gregorius Magnus, "Liber Regulae Pastoralis", 27-28.

[38] Gregorius Magnus, "Liber Regulae Pastoralis", 28-30.

tan sakınmalıdır. Çünkü aynı meselelerin sürekli konuşulması, dinleyenleri sıkarak kalplerinde olumlu bir duygu oluşmasına engel olmaktadır.^[39]

2.2.2. Alçakgönüllülük, Tanrı'nın Rızasını Gözetmek ve Muhakeme Yeteneği

Alçakgönüllülük, gösterilmesi gereken davranışlardan bir diğeridir. Dini lider tevâzu içerisinde iyi işlerin ve iyi işler yapanların yanında olduğu gibi ahlaksızlıklara karşı ise katı bir duruş sergilemelidir. Gregorius, insanların tabiatları itibarıyla birbirlerine eşit olduğunu ancak davranışlarından dolayı bazılarının diğerlerinin altında bulunduğunu ifade etmektedir. Üst makamda bulunan kişi rütbesinin vermiş olduğu otoriteyi değil, insanlarla olan eşitliğini daima aklında tutmalı ve insanların üzerinde otorite sahibi olmaktan değil, onlara yardım etmekten ötürü kalbinde sevinç duymalıdır.^[40] Gregorius, genel bir durum tespitinden hareketle, yüksek makamlara gelen din adamlarının kendilerini diğer insanlardan üstün gördüklerini dile getirmektedir. Çünkü bu kişilerin her istedikleri anında gerçekleşmekte, yaptıkları iyi işler insanlar tarafından övülürken kötü işler makamından dolayı kendisine söylenmemektedir. Kendi iç muhakemesine yönelmeyen bir piskopos zaman içerisinde yozlaşmakta ve doğru yoldan uzaklaşmaktadır. Gregorius, bu şekilde yoldan çıkan kişilere Kutsal Kitap'tan uyarılar yapmakta ve havari Petrus ile Pavlus'un örnek davranışlarını aktarmaktadır. Dini lider tevâzu ve otorite arasındaki dengiyi daima korumalıdır. Kendi iç dünyasında tevâzuyu elden bırakmamak adına gayret gösterirken aşırıya kaçarak cemaatine karşı disiplini gevşetmemelidir. Cemaatine daima hem tevâzusunu hem de otoritesini hissettirmelidir. Onlara karşı hem şefkatli bir anne hem de terbiye edici bir baba konumunda olmalıdır.^[41]

Gregorius'un dini liderlere yaptığı önemli uyarılardan biri de din adamının gerçek hedefi ile ilgilidir. Önemli olan insanların arzularını tatmin ederek onları memnun etmek değil, ahirette insanların ruhlarını memnun edecek olan iyi işlere odaklanmaktır. Ayrıca, eğer dini lider kendi iyiliği için, cemaatindeki insanlara gereğinden fazla yakın olur ve onların gözüne girmeye çalışırsa otoritesini kaybeder ve günü geldiğinde insanları günahlarından ötürü yargılayamaz. Bu eksiklik cemaat tarafından fark edildiği takdirde ise dini lider kendi zayıflığını kapatmak için aşırı sertliklere başvurabilmektedir. Gregorius bu kişileri Hezekiel 13:18 ve 34:4'te geçen ifadelerle uarmaktadır. Bu kişiler genellikle kibre kapılarak yargıdan korkmamakta, kendilerini kanundan üstün görmekte ve astlarının kendilerini uyaramamasından ötürü hoşnut olmaktadır. Çünkü bu kişilerin kendilerine duydukları sevgi, Tanrı'ya duydukları sevgiden daha fazladır. Bununla birlikte Gregorius, herkesin hata yapabileceğini dile getirmekte ve pek çok yerde övgülerle

[39] Gregorius Magnus, "Liber Regulae Pastoralis", 31-32.

[40] Gregorius Magnus, "Liber Regulae Pastoralis", 34.

[41] Gregorius Magnus, "Liber Regulae Pastoralis", 36-38.

bahsettiği Petrus'un bile hata yaparak Pavlus tarafından uyarıldığını belirtmektedir. Petrus, kendi iyiliğini değil hakikatin yayılmasını istediği için tevâzu içerisinde bu uyarıyı dinlemektedir. Görevinde hata yapan dini liderin yapması gereken de Petrus'u örnek almaktır. Gregorius bu noktada yine bir şerh düşerek, dini liderin otoritesini fazlaca yumuşatmaması gerektiğini ifade etmektedir. Cemaatteki kişiler de uyarı yapabilecek kadar ifade özgürlüğüne sahip olmalı ancak bunun sınırını bilmek gerekmektedir. Aksi takdirde bu özgürlük onları gurur ve kibre götürmektedir. Papa'nın bu konu ile ilgili verdiği öğüt oldukça açıktır: Dini lider cemaatine vaazda bulunabilmek için kendini sevdirmek zorundadır. Ancak bu sevgi kendisi için değil hakikatin insanlara ulaşmasını sağlamak amacıyla oluşturulmalıdır.^[42]

Papa I. Gregorius'a göre bir dini liderin sahip olması gereken en önemli özelliklerden bir diğeri de muhakeme yeteneğidir. Bu yetenek sayesinde kişi erdemler ile günahlar arasındaki farkı iyice ayırt edebilmektedir. İlk bakışta erdemlerle günahları ayırt etmek konusunda ne gibi bir zorluk olduğu düşünülebilir ancak Gregorius günahların erdem kılığına büründüğünü belirtmektedir. Öyle ki cimrilik, kendini tutumluluk olarak; israf, cömertlik olarak; gevşeklik, sevgi olarak; kontrolsüz öfke de kendini dinî tutku olarak gösterebilmektedir. Bundan dolayı dini lider muhakeme gücü sayesinde bu tarz durumları bir an önce fark ederek işlenen günahın büyümesine engel olmalıdır.^[43]

Gregorius, dini liderin bütün bu iyi davranışları gerçekleştirebilmesini tek bir koşula bağlamaktadır. Bu koşul, dini liderin her gün Kutsal Kitap üzerine tefekkürde bulunarak manevî dünyasını canlı tutmasıdır. Dini lider, cemaatin dünyevî uğraşlarına kapıldıkça kalp yozlaşarak zaman içerisinde yolunu kaybetmektedir. Bundan dolayı dini liderin daima tefekkür halinde bulunarak kalbini koruması gerekmektedir. Gregorius, din adamlarına davranışlar hakkındaki son öğüdünü, Kilise'nin ilk yöneticisi (*primus Pastor Ecclesiae*) olarak vurguladığı Petrus'un ağzından 1. Petrus 3:15'te geçen cümleler ile vermektedir: “*Mesih'i Rab olarak yüreklerinizde kutsayın. İçinizdeki umudun nedenini soran herkese uygun bir yanıt vermeye her zaman hazır olun.*” Görüldüğü gibi Gregorius'a göre tefekkür halinin devam ettirilmesi yalnızca kalbi korumamakta aynı zamanda piskoposa gelecek olan soruları derhal cevaplamasına da yardımcı olmaktadır.^[44]

2.3. Piskopos Nasıl Öğretmelidir?

Gregorius bu bölüme başlarken, birbirine zıt grupları içeren oldukça detaylı otuz altı adet madde sıralamaktadır. Bu otuz altı madde arasında erkek-kadın, zengin-fakir, mutlu-mutsuz, piskopos-astları, efendi-köle, sabırlı-sabırsız, sağlık-

[42] Gregorius Magnus, “Liber Regulae Pastoralis”, 42-43.

[43] Gregorius Magnus, “Liber Regulae Pastoralis”, 44.

[44] Gregorius Magnus, “Liber Regulae Pastoralis”, 48-50.

lı-hasta gibi daha pek çok basit maddeler bulunduğu gibi evli olanlar-olmayanlar, cinsel tecrübesi bulunanlar-bulunmayalar, eylemin günahından acı duyanlar-düşüncenin günahından acı duyanlar, günahlarından ötürü pişmanlık duyan ancak terk etmeyenler-günahlarını terk eden ancak pişmanlık duymayanlar, küçük günahları sık işleyenler-küçük günahlardan uzak durup ara sıra büyük günah işleyenler, günahı gizli iyiliği açık yapanlar-iyiliği gizli günahı açık işleyenler gibi daha kapsamlı maddeler de bulunmaktadır.^[45] Gregorius diğer bölümlerden farklı olarak ele aldığı her başlığa kalıp olarak “*Aliter admonendi sunt...*” (Farklı şekilde uyarılmalıdır...) ifadesiyle başlamaktadır. Eserin bu bölümünde ele alınan bütün maddeleri burada aktarmak mümkün değildir. Ayrıca Gregorius’un vermek istediği mesaj da gayet açık olduğu için birkaç dikkat çekici örnek üzerinden bu bölümü incelemek yeterli olacaktır.

Gregorius’a göre, sağlıklı kişiye sağlığının kıymetini bilmesi ve sağlığını kaybetmeden Tanrı yolunda iyi işler yapması öğütlenmelidir. Ayrıca yapılması öğütlenen bu işler bir an önce yapılmalıdır. Çünkü Pavlus’un 2. Korintliler 6:2’de ifade ettiği gibi “*Uygun zaman işte şimdidir, kurtuluş günü işte şimdidir.*” Sağlıklı kişilere bu tür öğütlerde bulunulması gerektiğini söyleyen Gregorius, hasta kişileri çok daha detaylı biçimde ele almaktadır. Ona göre hasta kişiler kendilerini, disiplinin acısı altında yola getirilen Tanrı’nın oğulları olarak görmelidir. Çünkü Vahiy 3:19, Süleyman’ın Özdeyişleri 3:11 ve İbraniler 12:5-6’da ifade edildiği gibi Tanrı sevdiklerini azarlamakta ve oğulluğa kabul ettiği herkesi cezalandırmaktadır. Bundan dolayı hasta kişiye bu cezalara katlanması gerektiği öğütlenmeli ve bunların sebebinin acı çektiği değil de Tanrı’nın Egemenliğinden miras almak olduğunun idrak ettirilmesi sağlanmalıdır. Hasta kişiye, bu bedensel rahatsızlıkların büyük bir lütfü olduğu da hatırlatılmalıdır. Çünkü Gregorius’a göre hastalık bedeni zayıflatmakta ancak kalbi güçlendirmektedir. Hastalıklar daha önce işlenmiş olan günahları temizlediği gibi zihindeki günahların da işlenmesini engellemektedir. Gregorius hastalara son olarak İsa’yı örnek göstermektedir. İsa bile günahsız olduğu halde bu dünyada türlü sıkıntılarla yüzleşmiş ve oldukça acılı bir ölüm yaşamıştır. Bütün bunlara rağmen İsa’nın nasıl bir tavır sergilediğinin düşünülmesi öğütlenmektedir.^[46]

Bir başka dikkat çekici örnek Gregorius’un evliliğe dair söylemleri ile ilgilidir. Papa’nın bu konudaki uyarılarının hemen hepsi 1. Korintliler 7:1-40’tan esinlenilmiştir. Gregorius’a göre evli bir kişinin seküler hayat tarzını bütünüyle geride bırakması mümkün değildir çünkü yerine getirmesi gereken sorumlulukları bulunmaktadır. Ancak kişi eşini memnun etmek adına Tanrı’yı memnun etmekten uzak kalmamalıdır. Dünya hayatının geçici olduğunu asla unutmamalı ve evliliğin getirdiği sıkıntılara karşı da sabır göstermelidir. Cinsel birliktelik konusuna da değinen Gregorius, birlikteliğin yalnızca çocuk yapmak amacıyla gerçekleştirilmesi

[45] Gregorius Magnus, “Liber Regulae Pastoralis”, 50-52.

[46] Gregorius Magnus, “Liber Regulae Pastoralis”, 66-69.

gerektiğini söylemekte ve evli çiftlerin bu hususu daima hatırlarında tutması gerektiğini ifade etmektedir. Zevk almak amacıyla gerçekleştirilen birliktelik zina gibi günah sayılmasa bile Gregorius'a göre evlilik sınırları içerisinde haddi aşmaktır. Bundan dolayı evlilik birlikteliğinin zevkle kirlenmemesi için çiftler sık sık dua etmeli ve bu şekilde birlikteliklerini zevk kirliliğinden korumalıdır. Gregorius, evliliği tam bir erdemlilik hali için uygun görmemekle birlikte kurtuluşa ermek adına yeterli olarak kabul etmektedir. Evli olan kişi dünyadan uzak olmamakla birlikte iyi davranışlara sahip olduğu takdirde ahirete de yakındır.^[47]

Bekar kişi ise kendisini ilahî emirlere tam bir şekilde vermesi konusunda uyarılmalıdır. Evli kişinin aksine herhangi bir dünyevî bağla bağlanmamış olan bekar, ilahî emirleri takip etmiyorsa evliye nazaran daha büyük günah işlemektedir çünkü kendisini dünyaya bağlayan bir durum söz konusu değildir. Bekarlar ayrıca zina hususunda da uyarılmalıdır. Sadece eylemde değil zihinlerinde de zinadan uzak durmaları sağlanmalıdır. Çünkü dünyevî kaygılar taşıyan bekar, evli olmasa da evliliğin yükünü sırtında taşımaktadır. Böyle bir duruma düşmektense kişinin evlenmesi daha iyidir. Ancak Gregorius bu evliliği bir şarta bağlamaktadır. Bu şart kişinin daha iyi şeyler yapmak yani daha dindar bir hayat yaşamak adına yemin etmemiş olmasıdır. Daha iyi şeyler yapmak için yemin eden kişinin yemininden dönerek daha az iyi olanı yapması mümkün değildir. Gregorius'a göre daha iyi-yi yapmak için yemin eden kişi, daha az iyi olan şeyleri normalde yasak olmasa bile kendisi için yasak hale getirmektedir. Bu söylediğinin dayanağı olarak da Luka 9:57-62'de geçen anlatıyı sunmaktadır.^[48]

Gregorius'un bu düşüncelerinde manastır hayatının ve keşişliğin etkisi net bir biçimde görülmektedir. Bekaret, Hıristiyanlığın erken dönemlerinden itibaren önemsenen ve saygı gösterilen bir kavram olmuştur. Özellikle Hıristiyanlara karşı yapılan zulümlerin sona ermesi ve zaman içerisinde Hıristiyanlığın devlet dini haline gelmesi neticesinde şehitlik geri plana düşerken "bekâret" kavramı yükselişe geçmiştir. Tamamen bedensel bir kavram olan "bekâret", manastırlarda çok daha kapsamlı bir kavram olan "iffet" içerisinde eritilmiş ve Batı manastır geleneğinde iffet, keşişliğin en önemli koşullarından biri olarak kabul edilmiştir.^[49] Gregorius'un burada dile getirdikleri de tam olarak iffet kavramı ile ilgilidir. Evli bir kişinin bekâretinden bahsetmek söz konusu değildir ancak kişi evli olsa bile bir keşişin iffetine sahip olma hassasiyeti göstermeli, evliliğin getirdiği zevklerden uzak durmalıdır. Aynı şekilde bekarın beden bekârete sahip olması yeterli değildir. Bekar kişi de iffet duygusu ile hareket ederek zihnen ve kalben günahattan uzak durmalıdır.

[47] Gregorius Magnus, "Liber Regulae Pastoralis", 101-103.

[48] Gregorius Magnus, "Liber Regulae Pastoralis", 103-104.

[49] Yasin Güzel, "Tanrı'ya Adanmış Bir Hayat: Hıristiyan Manastır Yeminleri", *Marife Dini Araştırmalar Dergisi* 21/1 (2021), 193-196.

Gregorius'un, günahlarından ötürü pişmanlık duyan ancak günahı terk etmeyenlerle, günahlarını terk eden ancak günahlarından pişmanlık duymayanlara dair söyledikleri de oldukça önemlidir. Birinci grupta yer alan kişiler, Gregorius'a göre normal bir günahkârdan çok daha büyük bir cezayı hak etmektedir. Çünkü bu kişiler davranışlarıyla adeta Tanrı'ya kibirlenmektedir. Gregorius bu kişileri 2. Petrus 2:20-22 üzerinden, temizlendikten sonra yeniden kendi pisliklerine bulan köpeklere ve domuzlara benzetmektedir. Bu kişiler ettikleri tövbe ve gözyaşlarıyla Tanrı'nın affına kavuştuktan sonra bu affı yeterli görmeyerek tekrar günaha daldıkları için Tanrı'ya karşı kibirli davranmış olurlar. Bundan dolayı çok daha ağır bir cezayı hak etmektedirler.^[50] İkinci grupta yer alan kişiler ise günah işlemeyi bıraktıklarından ötürü temizlendikleri yanılışına kapılmamaları için uyarılmalıdır. Nasıl ki bir kişi yeni borçlar almadığı için eski borçlarından kurtulamıyorsa, yeni günahlar işlemeyen kişi de eski günahlarından kurtulmamaktadır. Bundan dolayı kişi bir an önce günahları için pişmanlık duyması ve gözyaşları içinde tövbe etmesi konusunda uyarılmalıdır. Kurtuluşa ancak bu şekilde ulaşmak mümkündür.^[51]

Bu bölümde uzun uzadıya verilen örnekler incelendiğinde piskoposların astlarına ve cemaatindeki kişilere nasıl öğretmesi ve nasıl uyarılarda bulunması gerektiği ile ilgili Gregorius'un belirlediği iki prensip karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan ilki denge prensibidir. Zıt kutuplardaki kişileri uyarırken hem iki grup arasında hem de grupların kendi içlerinde yapılan uyarılarda daima dengeyi sağlamaya gayret etmek gerekmektedir. Örneğin fakire müjdeleyici bir biçimde yaklaşırken, zengine ise uyarılarda bulunulmalı; mutluya üzüntü veren cezalar hatırlatılırken, mutsuz kişiye Göksel Krallığın nimetleri müjdelenmeli; köleye efendisine karşı daima yerini bilmesi hatırlatılırken, efendiye Tanrı'yı unutup köleye kötü davranmaması konusunda uyarıda bulunulmalı; cüretkâr kişiye hataları söylenirken, çekingen kişi iyi işlerinden dolayı övülmeli; küstahlar sertçe azarlanırken, utangaçlar nazikçe uyarılmalıdır; saf kişi dürüstlükten ötürü övülürken, kurnaz kişi iki yüzlülükten ötürü uyarılmalıdır. Uysal kişi tembelliğe düşmemesi konusunda desteklenirken, tutkulu kişi aşırıya kaçarak kendini kaybetmemesi konusunda uyarılmalıdır.^[52]

Papa I. Gregorius'un belirlediği ikinci prensip ise erdemli olmaktır. Erdem dediğimiz kavram her ne kadar kişinin başkalarıyla olan ilişkilerini düzenlemeyi kapsıyor olsa da çoğunlukla kişinin kendi iç dünyası ile ilgilidir. Bu bağlamda şekil şartlarını yerine getirmeyi yeterli görmeyen Gregorius'un muhataplarını daima daha iyiye ve daha erdemli olan davranışa yönlendirmeye gayret ettiğini belirtmek gerekir. Örneğin kendisine yapılan yanlışlara karşı sabır gösteren bir kişi için bu yeterli değildir. Sabırlı kişi kendisine yanlış yapanları sevmelidir. Eğer içinde bu sevgi oluşmaz ve katlandığı sıkıntıları düşünerek kendisine yanlış yapanlara nef-

[50] Gregorius Magnus, "Liber Regulae Pastoralis", 110-111.

[51] Gregorius Magnus, "Liber Regulae Pastoralis", 111-112.

[52] Gregorius Magnus, "Liber Regulae Pastoralis", 76.

ret beslerse tam anlamıyla şeytanın tuzağına düşmüş olur. Bundan dolayı Luka 6:27-28'de ifade edildiği gibi kişinin düşmanlarını sevmesi, kendisine lanet edenlere iyilik etmesi, hakaret edenlere dua etmesi gerekir ki tam manası ile erdeme ulaşabilsin. Aynı şekilde gevezelikten ziyade suskunluk iyidir. Ancak suskun kişi kendi zihninde sürekli konuşarak bu özelliğinden ötürü kendini üstün görmemelidir, bu suskunluk kendisini Tanrı'yı tefekkür etmeye yönlendirmelidir.^[53] Bir başka çarpıcı öğüt de oruç tutanlarla ilgilidir. Oruç tutan kişi, tutmayanlara bakarak böbürlenmemelidir ancak kendini bu şekilde kontrol etmesi de yeterli değildir. Kişi oruç tuttuğunda yemediği yiyeceği ihtiyaç sahiplerine vermelidir. Böyle yapmadığı takdirde Tanrı için değil kendisi için boğazını tutmuş ve sadece yemeğini sonraya saklamış olur.^[54] Buna benzer örnekleri çoğaltmak mümkündür. Görüldüğü gibi Gregorius öncelikle kötülükleri düzeltmek için uyarılar ve öğütlerde bulunmuş, iyilikleri çoğaltmaya ve daha erdemli bir hale dönüştürmeye gayret etmiş ve son olarak da bu erdem halinin devam ettirilebilmesi için kişinin asla zayıflığını unutmamasını ve kendini daima kontrol etmesi gerektiğini öğütlemiştir.

Farklı özelliklere sahip insanları otuz altı maddede ele alan Gregorius, eserinin üçüncü bölümünü bitirmeden önce yeniden piskoposlara ve vaizlere hitap etmektedir. Gregorius'a göre vaaz vermek oldukça zor bir iştir. Çünkü cemaat içerisinde çeşitli hastalıklardan (günahlardan) muzdarip pek çok kişi bulunmaktadır. Konuşma esnasında yalnızca bir noktaya odaklanılmamalı, yapılması gereken bir iyiliği vurgularken hasta rahatsız edilmemeli, korkutulmamalı ve küçümsenmemelidir.^[55] Dikkat edilmesi gereken bir diğer husus ise her şeyin herkese söylenmemesi gerektiğidir. Piskopos, cemaatinin anlayış seviyesine uygun olarak konuşmalı, manevî derinliği bulunan meseleleri yalnızca bunları anlayabilecek kişilere anlatmalıdır. Pavlus da aynı metodu benimsemiş ve 1. Korintliler 3:1-2'de ifade ettiği gibi henüz manevî meseleleri anlayamayacak topluluklara bu tür konulardan bahsetmemiştir. Bu hususa dikkat edilmediği takdirde cemaat içerisinde karışıklıkların ortaya çıkması kaçınılmazdır.^[56] Gregorius, son olarak "piskopos her şeyden önce kendi anlattıklarını uygulamak zorundadır" diyerek eserinin başında verdiği öğüdü tekrarlamaktadır. Ona göre piskopos önce iyi davranışlarıyla cemaatine örnek olmalı, ardından iyi bir biçimde vaaz vermeli ve yine önce kendi günahlarından ötürü gözyaşlarıyla tövbe etmeli ardından başkasının günahlarını kınamalı yahut öğütlerde bulunmalıdır.^[57]

[53] Gregorius Magnus, "Liber Regulae Pastoralis", 71-72.

[54] Gregorius Magnus, "Liber Regulae Pastoralis", 83.

[55] Gregorius Magnus, "Liber Regulae Pastoralis", 121-122.

[56] Gregorius Magnus, "Liber Regulae Pastoralis", 124.

[57] Gregorius Magnus, "Liber Regulae Pastoralis", 124-126.

2.4. Piskoposun Manevî Dünyası Nasıl Olmalıdır?

Liber Regulae Pastoralis'in dördüncü ana başlığı, iyi davranışlarda bulunan ve bu davranışları uygun şekillerde öğreten piskoposun kendi iç dünyasına dönmesi ile ilgilidir. Gregorius'a göre her şeyi kitabına uygun gerçekleştiren piskoposun daima kendine dönmesi gerekmektedir. Çünkü erdemli bir hayat sürdüren kişi bu erdemlerine aldanıp içten içe kendini yüceltebilir. Bu övgüler devam ettiği takdirde kişi Tanrı'yı unutarak kibirlenmeye başlar ve daha önce çeşitli zahmetlere katlanarak elde ettiği erdemlerin hepsini kaybeder. Kral Davud üzerinden örnek veren Gregorius, erdemin büyüklüğünün çoğu zaman insanın yoldan çıkmasına vesile olduğunu ifade etmektedir. Yapılması gereken şey, erdemler insana güven verdiğinde, kişinin gözünü kendi hata ve günahlarına çevirerek, yaptıkları iyiliklere değil henüz yapamadıklarına odaklanması ve böylece Tanrı yolunda alması gereken daha çok mesafeler olduğunun farkına varmasıdır. Gregorius'a göre Tanrı'nın piskoposlara pek çok erdem bahşedip onları büyük oranda olgunlaştırırsa da küçük kusurlar bırakmasının sebebi budur. Piskopos bu küçük kusurlara bakarak tevâzu sınırları içerisinde kalabilmektedir. Gregorius'un son cümleleri, bütün bu anlattıklarına kendisinin de uyduğunu dile getirir niteliktedir. Gregorius kendisini yakışıklı bir adamı resmeden çirkin bir ressam, günah dalgaları ile boğuşurken başkalarını mükemmelliğin kıyısına yönlendirmeye çalışan bir kişi olarak tanımlamakta ve eserin giriş kısmında hitap ettiği Ravenna piskoposu Ioannes'ten kendisi için dua etmesini istemektedir.^[58]

SONUÇ

Papa I. Gregorius'un yapmış olduğu "ideal din adamı" tasvirine baktığımızda karşımıza çıkan tabloda yalnızca din hizmetlerini gerçekleştiren bir görevliyi görmek mümkün değildir. Gregorius'un tarif ettiği ideal piskoposluk, içerisinde hem keşişliği hem de din görevlerini barındırmaktadır. Ancak keşişlik ve din adamlığı birbirinin zıttı tabiata sahiptir. Keşiş, insanlardan ve dünya hayatından olabildiğince uzak bir hayatı tercih edip ibadet ve tefekkürle Tanrı'ya yakınlaşmaya gayret etmektedir. Din adamı ise tam tersine sürekli insanların içinde, onların soru ve sorunlarının muhatabıdır. Dolayısıyla piskopos, dünya hayatının neredeyse merkezinde yer almaktadır. İşte bu noktada Gregorius yukarıda devamlı olarak dile getirilen bir kavramı ön plana çıkarmaktadır: "Denge". Piskopos her türlü eylem ve düşüncede hem kendi iç dünyasında hem de dış dünyadaki dengeyi korumaya özen göstermelidir. Ancak bu şekilde davrandığında kurtuluşa ulaşması mümkündür.

Dünya hayatı ve dini hayat ya da bir başka ifadeyle Aktif Hayat (*Vita Activa*) ve Tefekkür Hayatı (*Vita Contemplativa*), bu iki yaşantı biçimi üzerine Gregorius'tan

[58] Gregorius Magnus, "Liber Regulae Pastoralis", 125-128.

önce de konuşulmuştur. Ancak Gregorius Hıristiyan geleneği içerisinde bir ilki gerçekleştirerek aktif hayat ve tefekkür hayatı arasında sağlam bir bütünlük bulunması ve bu hayat tarzının bütün Hıristiyanlar tarafından benimsenmesi gerektiğini ifade etmiştir.^[59] Gregorius'tan önce asketik ya da dini yaşantının mükemmelliği kişinin insanlardan ve aktif bir yaşantıdan ne kadar uzak kaldığı ile ölçülmektedir. Gregorius bu mükemmellik tanımını değiştirmiştir. Onun için ruhani hayatın zirvesi kendini feda ederek diğer insanlara hizmet etmektir. Gregorius için mükemmellik, dengeyi sağlamaktır.^[60] Ayrıca Gregorius, din hizmetlerini tefekkürle birleştiren ve bunu ruhani hayatın zirvesi olarak tanımlayan ilk kişidir.^[61] Onu bu dengeyi kurmak konusunda çabalama iten şey kendi iç dünyasında yaşadığı gerilimlerdir. Ne Constantinopolis'teki elçilik görevini ne de Roma piskoposluğunu isteyen Gregorius, huzurlu bir hayatın ve Tanrı'ya yaklaşmanın uzlette yapılan ibadet ve tefekkürle gerçekleşeceğine inanmaktadır. Ancak istemese de dünyevi/aktif hayatın içinde yer almak zorunda kalmıştır. Bu çatışmanın yarattığı gerilim neticesinde Gregorius, kurtuluşu dengeyi sağlamakta bulmuştur. Kişi kendi iç dünyasında daima kendini kontrol etmeli, tefekkür halini elden bırakmamalıdır. Bununla birlikte İsa'nın yaptığı gibi insanların arasına karışmalı ve onlara faydalı işler yapmalıdır. Gregorius'a göre ne sadece insanlara faydalı işler yapmak ne de sadece uzlete çekilip tefekkürle meşgul olmak kişiyi kurtuluşa ulaştırmaktadır. Gregorius bundan ötürü "denge"yi ruhani hayatın zirvesi olarak tanımlamaktadır.

Carole Straw, Gregorius'un bu düşüncesini üç kelime ile ifade ederek, kendi hayatında "denge"yi sağlayan din adamının "kusur içerisindeki kusursuzluğa" (perfection in imperfection) ulaşacağını dile getirmektedir.^[62] Şunu da belirtmek gerekir ki Gregorius'un dünya hayatından uzak durma çabası ve kişisel olarak uzlet tercih etmesi, keşişler ile diğer insanlar arasında bir ayrım yaptığı şeklinde yorumlanmamalıdır. Tam aksine Gregorius bu konudaki söylemleri ile her sınıftan insanın yaşadığı hayatın şartlarına bağlı kalmadan tefekkür hayatı yaşayabilmesinin mümkün olduğunun ifadesidir. Gregorius'un bu düşünceleri zaman içerisinde Katolik ruhaniliğinin temelini oluşturmuştur.^[63] Gregorius'un bu söylem üzerinden Hıristiyan yöneticilere verdiği tavsiyeler ve yaptığı uyarılar Latin dünyasında Orta Çağ boyunca siyasi söylemin ahlaki tonunu da kalıcı olarak belirlemiştir.^[64] Bu düşünce bağlamında Gregorius'un Rönesans'a etkisinin olduğunu da söylemek mümkündür. Rönesans hümanizmasının başlarında tartışılan önemli meselelerden biri ak-

[59] Gillian R. Evans, *The Thought of Gregory the Great* (Cambridge: Cambridge University Press, 1988), 108.

[60] George E. Demacopoulos, *Gregory the Great: Ascetic, Pastor, and First Man of Rome* (Indiana: University of Notre Dame Press, 2015), 28.

[61] Demacopoulos, *Gregory the Great: Ascetic, Pastor, and First Man of Rome*, 52.

[62] Carole Straw, *Gregory the Great: Perfection in Imperfection* (London: University of California Press, 1988), 46.

[63] James Hitchcock, *History of the Catholic Church* (San Francisco: Ignatius Press, 2012), 122.

[64] Conrad Leyser, "The Uses of Desert in the Sixth-Century West", *Church History and Religious Culture* 86/1 (2006), 133.

tif hayat ve tefekkür hayatının ayrılığı ve birliği üzerine dair fikirlerdir. Bu mesele- nin ortaya çıkışını başlatan ve eserlerinde tartışan ilk kişi Papa I. Gregorius'tur.^[65]

Yukarıda ifade edildiği gibi Papa I. Gregorius keşişlik ve din adamlığı arasında bir kaynaştırma yapma gayreti içine girmiş ve bu düşünceyi somutlaştırmak ama- cıyla müstakil bir eser kaleme almıştır. Çünkü ona göre bir din adamının kurtuluşu ancak bu yolla gerçekleşmektedir. Gregorius'u bu düşünceye birkaç faktörün sevk ettiğini söylemek mümkündür. Bunlardan ilki içine doğduğu dünya ve ailesidir. Gregorius'un dünyaya geldiği dönemde İtalya ve Roma, barbar kavimler tarafın- dan uzun süredir yıpratılmaktadır ve Roma'nın eski ihtişamından eser yoktur. Bu nedenle insanlar arasında kıyamet beklentisi, kurtuluş için tamamen Tanrı'ya yö- nelme, dünyayı terk etme gibi eğilimler artmaktadır. Gregorius'un ailesinin haliha- zırda dini gelenekle oldukça içli dışlı olması ve Gregorius'a dini eğitim konusunda dönemin şartlarına göre iyi imkanlar sunmaları Gregorius'un zihin dünyasını bu minvalde önemli ölçüde şekillendirmiştir. Nitekim genç yaşta manastır hayatına olan ilgisi ve babasının ölümünden sonra kendini manastır hayatına adanması bu durumu açıkça göstermektedir. İkinci faktör Gregorius'un isteksiz bir biçimde din adamları sınıfına katılmasıdır. Din adamı olma konusunda ne kadar isteksiz olur- sa olsun Gregorius soylu bir Romalı olmanın getirdiği görev bilinci ile atandığı vazifeyi kabul etmek durumunda kalmıştır. Üçüncü faktör Romalıların ortak ka- naati ile papa seçilmesidir. Bu noktadan itibaren Gregorius için geri dönüş yok- tur. Dindar bir Hıristiyan ve Romalı olarak ölümüne kadar bu görevi sürdürmesi gerekmektedir. Dördüncü ve son faktör ise o dönemde din adamları sınıfı arasında oldukça yaygın olan ahlaksızlıklardır. Bütün bunlar neticesinde Gregorius, hem kendi iç dünyasındaki çatışmalardan kurtulmak hem de papa olarak görevini ye- rine getirerek Hıristiyan cemaatinin kurtuluşuna katkı sağlamak için din adamları sınıfı için reform niteliği taşıyan *Regulae Pastoralis*'i kaleme almıştır. Bu eseri ya- zarken de geçmiş yaşantısının da etkisiyle kendisine ilham kaynağı olarak keşişleri seçmiştir. Çünkü din adamları ne kadar yozlaşmış kabul ediliyorlarsa; dünyadan el etek çekmiş, yalnızca Tanrı'ya ulaşma derdinde olan keşişler de o kadar yüce in- sanlar olarak görülmektedir. Dolayısıyla piskoposların düzeltilmesi için yapılması gereken şey olabildiğince keşişliğe yaklaştırılmalarıdır. Piskoposluk makamını ihya etmek ve dönüştürmek amacıyla kaleme alınan bu eserdeki öğretilerin evrensel ahlaki ve dini boyutlara sahip olduğunu da ayrıca belirtmek gereklidir. Gregori- us'un dünyevi işleri de üstlenecek olan piskoposlar için belirlediği bu kurallar Orta Çağ'da Kilise'nin, Batı Roma'nın çöküşüyle ortaya çıkan boşluğu vali piskoposlar atayarak doldurma gayretinin önemli bir ürünüdür.

[65] Walter Ullmann, *Medieval Foundations of Renaissance Humanism* (London: Paul Elek, 1977), 150.

Yazar Katkı Oranları:

Çalışmanın Tasarlanması (Design of Study) : MFD(% 50), İT(% 50)

Veri Toplanması (Data Acquisition) : MFD(% 50), İT(% 50)

Veri Analizi (Data Analysis) : MFD(% 50), İT(% 50)

Makalenin Yazımı (Writing up) : MFD(% 50), İT(% 50)

Makale Gönderimi ve Revizyonu (Submission and Revision) : MFD(% 50), İT(% 50)

KAYNAKÇA

- Allington, Richard. "Honey and Venom: Social Distinction between the Old and the Young in Gregory the Great's Pastoral Care of a Changing World". *Church History and Religious Culture* 97/1 (2017), 1-28.
- Anderson, C. Colt. *The Great Catholic Reformers: From Gregory the Great to Dorothy Day*. New York: Paulist Press, 2007.
- Barmby, James. *Gregory the Great*. New York: Pott, Young & Co., 1879.
- Demacopoulos, George E. *Gregory the Great: Ascetic, Pastor, and First Man of Rome*. Indiana: University of Notre Dame Press, 2015.
- Dudden, F. Homes. *Gregory The Great: His Place in History and Thought*. New York: Longmans, Green, and CO., 1905.
- Duffy, Eamon. *Saints & Sinners: A History of the Popes*. New Haven, Conn. London: Yale University Press, 3rd ed., 2006.
- Evans, Gillian R. *The Thought of Gregory the Great*. Cambridge: Cambridge University Press, 1988.
- Gregorius Magnus. "Homiliae XL in Evangelia". *Patrologiae Cursus Completus*. ed. J. P. Migne. Paris: Apud Garnier Fratres, 1878.
- Gregorius Magnus. "Liber Regulae Pastoralis". *Patrologiae Cursus Completus*. ed. J. P. Migne. Paris: Apud Garnier Fratres, 1896.
- Gregorius Magnus. *Nicene and Post-Nicene Fathers Series 2*. ed. Philip Schaff. Grand Rapids, MI: Christian Classics Ethereal Library, 2004.
- Gregorius Magnus. "Registri Epistolarum". *Patrologiae Cursus Completus*. ed. J. P. Migne. Paris: Apud Garnier Fratres, 1896.
- Gregory of Tours. *The History of the Franks*. Harmondsworth ; Baltimore etc.: Penguin Classics, 1974.
- Güzeldal, Yasin. *Aziz Benedikt ve Hıristiyan Manastır Yaşamı*. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2021.
- Güzeldal, Yasin. "Tanrı'ya Adanmış Bir Hayat: Hıristiyan Manastır Yemileri". *Marife Dini Araştırmalar Dergisi* 21/1 (2021), 179-204.
- Heather, Peter. *The Restoration of Rome*. Oxford: Oxford University Press, 2013.
- Hitchcock, James. *History of the Catholic Church*. San Francisco: Ignatius Press, 2012.
- Howorth, Henry. *Saint Gregory The Great*. London: John Murray, 1912.
- Leyser, Conrad. "The Uses of Desert in the Sixth-Century West". *Church History and Religious Culture* 86/1 (2006), 113-134.
- McBrien, Richard P. *The Pocket Guide to the Popes*. London: Harper Collins, 2006.
- Monk of Whitby. *The Earliest Life of Gregory the Great by an Anonymous Monk of Whitby*. ed. Bertram Colgrave. Lawrence: The University of Kansas Press, 1968.
- Müller, Barbara. "Gregory the Great and Monasticism". *A Companion to Gregory the Great*. ed. Bronwen Neil - Matthew Dal Santo. Leiden: Brill, 2013.
- Norwich, John Julius. *Absolute Monarchs*. New York: Random House Group Ltd., 2011.
- O'Malley, John. *A History of the Popes From Peter to the Present*. Estover Road, UK: A Sheed & Ward Book, 2009.

- Pollard, Richard Matthew. "A Cooperative Correspondence: The Letters of Gregory the Great". A Companion to Gregory the Great. ed. Bronwen Neil - Matthew Dal Santo. Leiden: Brill, 2013.
- Richards, Jeffrey. The Popes and the Papacy in the Early Middle Ages 476-752. London: Routledge & Kegan Paul Ltd., 1979.
- Straw, Carole. Gregory the Great: Perfection in Imperfection. London: University of California Press, 1988.
- Ullmann, Walter. Medieval Foundations of Renaissance Humanism. London: Paul Elek, 1977.

